

Poti na Dražgoško goro

Rok Pintar

Dražgoška gora in v celoti Jelovica je prepletena s tolikimi potmi, da si nepoznavalec le stežka najde tisto, ki vodi k zelenemu cilju. Da pa bi z lesom bogata lepota še bolj zbegala samotnega popotnika, nastavlja svoje kotanje, ki so druga drugi podobne. Obhod okoli kotanje človeku, če je nepazljiv, vzame še poslednje drobce orientacije.

Kakor drugod tudi tu nekatere poti izginjajo, nastajajo pa nove. Le malo je še ljudi, za katere bi lahko rekli, da Jelovico zares dobro poznajo. Mogoče bi se še našel kakšen lovec, pastir ali pa starejši gozdni delavec, ki bi znal prav po tisti stezi, ki je nekoč prepletala to mogočno planoto, priti od enega konca do drugega. Skorajda ne verjamem, kajti presekale so jih številne vlake in cesta, ki še edina kolikor toliko dobro nudi oporo zbeganemu popotniku.

Ni pa še dolgo od takrat, ko so bile te poti shojene kakor tista, ki vodi k najbližjemu sosedu. Ljudem so dajale zaslužek "le' in dan", kakor so včasih rekli, pozimi in poleti.

Najbolj prehojene so bile seveda tiste, ki vodijo na vrh Dražgoške gore. Če bi znale govoriti, bi njihove zgodbe lahko napolnile številne knjige, te pa dolge, dolge police. Le vprašanje je, če se ne bi pod težo trpljenja, ki bi ga zgodbe nosile v sebi, zamajale.

A nikakor to niso bile le poti trpljenja. Številne pripovedi govorijo povsem drugače. Govorijo o ljudeh s polno mero optimizma in humorja. Že dolgo kroži pod Jelovico resnična zgodba o možu, ki je med potjo na Dražgoško goro izgubil fajfo. Bil je strasten kadilec in brez nje cel teden na delu v gozdu ne bi zdržal. Preiskal je koš, vse je zložil iz njega in nazaj, prehodil celotno pot nazaj do doma ... Tam pa jo je našel - v svojih ustih.

O izjemni delavnosti ljudi pod Jelovico, o borbi za kruh, mogoče najbolje govori naslednja pripoved. Ko je šel delavec s samotežnimi sanmi na delo (ravno je premišljeval, ali naj se že poda v gozd ali pa naj še malo počaka, kajti bila je še tema), se je začudil,

Smerokaz v Jelenščah.
Foto: Rok Pintar
(julij 2018)

ko je srečal drugega delavca, ki se je že vračal s tovorom z Dražgoške gore. Vprašal ga je: "Ja, a se ti je že sploh kaj videlo?" Ta je odvrnil: "Zdaj se je že kar dobro, ta prvo 'rajžo' se pa res ni."

Pripoved pove vse o pridnosti teh delavcev, ki so na tak način, z mučeniškim delom, služili kruh za številčne družine. Nič kolikokrat so prehodili te strme poti (menda tudi po sedemkrat na dan),

otovorjeni s sanmi, verigami in cepinom, preden so zvozili ves les, oglje in lubje z Jelovice. Človek se danes lahko le čudi, kako so zdržali takšne napore ob samih žgancih, mleku in grenkem čaju iz jelovškega (planinskega) mahu, s katerim so si gasili žejo. No, saj vsi jih niso. O tem je tu in tam ob poti pričalo kakšno znamenje z vrezanim imenom, pravijo starejši; še dandanes bi ob poti morda našli kakšen

Počivališče in vpisna knjiga na vrhu Dražgoške gore. Foto: Rok Pintar (julij 2018)

križ. Tudi nesreča ni nikoli počivala; če so bili delavci še tako previdni, se je tu in tam pripetila.

Ko se je cigarju (tako so namreč rekli tistim, ki so vozili samotež), ki je s samotežnimi sanmi peljal hlode, v strmini utrgal rajs (veriga, s katero je zavrjal) in so ga sani pognale v nemilost, se je njegov sodelavec močno prestrašil, in ker mu ni mogel nič pomagati, je začel na pomoč klicati svetnike. Takole je vpil za njim:

*Svet N´klavž,
ti ga drž.
Svet Mart´n,
ti ga ujm.*

In ko tudi to ni nič pomagalo, dodal:

*O hodč,
kak gre z nem.*

S postavitvijo tovornih žičnic ali premsov v začetku 20. stoletja so poti na Dražgoško goro počasi začele izgubljati transportni pomen. Transport lesa v dolino je na ta način postal bistveno lažji in hitrejši (na dan so z žičnico zvozili toliko lesa kot prej 25 voznikov s konji), poti pa so se začele spreminjati v steze.

Danes se zdi, kot da so te "pozabljene" poti oživele. Na njih je, predvsem ob sončnih dneh, spet precejšnje število sprehajalcev ali pohodnikov, ki gredo na "Vrh gore" ali na "Prams", kakor pravimo domačini, iskat tišino, prekrasen razgled na Selško dolino in okoliške hribe ali pa samo peljejo na aktiven sprehod sebe in svoje štirinožne prijatelje.

Na vrhu Dražgoške gore je od leta 2000 vpisna knjiga, poleg nje pa so postavljene miza in klopce, kjer lahko v miru posedite, prisluhnete šumom gozda, pojedete okrepčilo, ki ste ga morebiti prinesli s seboj v majhnem nahrbtniku, ali pa ob vzgonskem vetru občudujete jadralne padalce, ki se s tega mesta pogumno spuščajo v dolino ali z orli jadrajo v brezmejne višave.

Na vrh Dražgoške gore pripeljejo iz smeri Dražgoš

Marijin kip ob stezi na Vratni rob, leta 2017 ga je postavila Cirila Pintar. Foto: Rok Pintar (julij 2018)

vsaj štiri pešpoti in cesta, ki danes služi za transport lesa s tovrnjaki v dolino.

Najbolj položna, najkrajša in zato tudi najbolj prehojena pot je iz Jelenšč preko Gore, ki je bila zgrajena v letih 1954/55, predvsem za spravilo lesa s konjsko vprego. Druga, ki je še kolikor toliko široka, je pot s Požarij. Ta je v letih okrog leta 1935, ko je bila narejena, štela že za zelo dobro pot, po njej pa naj bi še vedno vozili le s samotežnimi sanmi. Ostali dve poti sta pravzaprav le stezi; po poti skozi Žerelc so sicer vozili samotež, a jo je nadomestila prej omenjena pot s Požarij, pot čez Plazi pa je že od začetka služila le kot steza, po kateri so predvsem možje iz vasi Pri Cerkvi hodili na delo na in za Dražgoško goro.

Seveda pa so na Jelovico iz dražgoške strani vodile še druge poti:

- pot iz Podmuleza v Grabna in naprej v Trogovce (Beštova pot),
- steza iz Podmuleza čez Kovačev Visok vrh na Radolsko (Radovljiško) planino,
- Markcova pot (ime je dobila po tem, da so jo nare-

Razgledišče na Vratnem robu. Foto: Rok Pintar (julij 2018)

dili Markcovi z Rudna, peljala pa je iz Šukorovna v smeri vrha Dražgoške gore),

- steza čez Vratni rob,
- steza na Pavelnov prems.

Na Lajško goro je peljala pot iz Jelenšč čez Ravne pod Jelenco preko Lajške gore do njenega vrha.

Glavna "delavska" pot na Jelovico pa je vodila iz vasi Pri cerkvi proti zahodu pod goro skozi travnike in senožeti skozi Mrzlo dolino in Češnjico. Tam se je v levo odcepila pot za Mosti skozi Podstan, na-

ravnost pa je peljala proti Podmulezu in naprej na Rastovko in na Rovtarico. Ob tej poti so bila počivala - mesta, kjer so se delavci malo odpočili, ko so šli (otovorjeni) daleč peš na delo ali z dela. Te točke so bile tudi družabnega značaja. Ljudje, ki so se srečali, so se za kratek čas usedli, malo pogovorili, si izmenjali kakšno novico, na koncu pa pozdravili z značilnim pozdravom (ki najverjetneje izhaja še iz časa rudarjenja v teh krajih): "No, pa srečn' (delajte)!", kateremu so odvrnili: "Bog dej, pa tud vi (srečno delajte)".

Zapisano ob pomoči pripovedi in spominov zdaj že pokojnih Draga Habjana in Janka Pintarja iz leta 2003. V poklon cigarjem in furmanom, ki so si na teh poteh z znojem, trdim in poštenim delom služili kruh. V spomin na vse, ki so po njih bežali v času vojne tragedije, in v veselje vsem, ki bodo na njih šele iskali svoje zgodbe.